

Milyen Európát akarunk?

Nem olyant, mint amilyent az elmúlt években, ebben az évszázadban és napjainkban megismertünk. Európa részekre szakadt, s a részek egymás ellen fordultak, bennük háttérbe szorult vagy kiveszett a keresztény érték. A kereszténység egykor az európai egység fő és jellemző alapja volt. A kereszténység, mely nemcsak az örökélet ígérete, hanem a földi élet eddig legmagasabb rendező elve, játékszabálya is. Annak is készült, és e tanítástól való eltávolodás súlyos következményekkel járt éppen századunkban a legszembetűnőbben.

Nekünk – és úgy gondolom, nem vagyunk kevesen Kelet- Közép- Európában – van egy víziónk Európáról, melyet az elmúlt kétezer év történelméből szűrtünk le. Nem alaptalan vágyálom, hanem ideálissá formált modell, mely Európa megtapasztalt értékeiből állt össze. Eszménykép, melyet földrészünkön hol itt, hol ott közelítettünk meg legjobban a történelem során.

Mik ezek az értékek, melyek együttesen sajátosan adják Európa lényegét?

1. A megváltás tudata. Ez azt jelenti, hogy tudjuk, hogy a bűnökre van bocsánat, újra lehet kezdeni az életet. Ezt biztosítja szabad akaratunk, mely Istenhez tesz hasonlónvá bennünket. A megváltott ember napi döntéseivel választ jó és rossz között, ezzel járul hozzá megváltásához, teszi érvényessé maga számára azt. Az élet tehát nem céltalan, semmibevesző örök körforgás, hanem célja van: az Isten. Ez az egyénnek és a történelemnek is a végcélja, efelé száguldunk (Teilhard de Chardin).

2. Az ember szabadságra született. Ez a szabadsága elidegeníthetetlen isteni méltóság s ebben minden ember hasonló egymáshoz, egyenlő egymással: csak az alázat emel föl és a gőg vet alá (Szent István király intelmei fiához, XI. század eleje). Az Atya gyermekei, társörökösei vagyunk. Szent Pál leveleiben már benne van az, amit a francia forradalom jelszavául választott: szabadság, egyenlőség, testvériség. Ennek a három eszmének, egymással ellentétes értéknek a szintézise, kompromisszuma Európa. A féktelen egyéni szabadság sérti az egyenlőség és a testvériség elvét, az egyenlőség elve ellentétes a szabadság és a testvériség elvével. A szabadságot és egyenlőséget már legfőbb rendező elvvé emelte egy-egy korszak, európai táj vagy birodalom, a testvériséget még sehol és semmikor, hacsak nem a korai kereszténység közösségeiben. A korlátlan szabadság a liberalizmusban (a XIX. század Nyugat-Európájában) az egyenlőség pedig a XX. századi szovjet birodalomban, a szocializmusban valósult meg. Mindkettő semmibe vette az emberek közös kincsét, az egyén méltóságát és személyes jogait, mely minden ember sajátja és lényege.

Európa, mint eszme, ott van jelen, ahol az előbb felsorolt eszmék kiegyensúlyozzák egymást, szintézist hoznak létre és ezekért az eszmékért az emberek áldozatot is mernek hozni. Ott van Európa közepe, ott valósul meg Európa lényege. Nincs Európának így állandó centruma, magja. Nem európaibb Nyugat, mint Kelet, vagy Észak-, vagy Dél-Európa. A középkorban hol Róma, hol Párizs, később a Rajna alsó folyása mentén volt Európa közepe – mert Európa népei mindig arrafelé néztek, ahol új eszmék, új formák, gondolatok születtek, ahol a fejlődés példáit látták. Sajnos azonban az újkorban a haladást egyre inkább azonosították a technikai fejlődéssel, a kényelemmel, a hatalommal és a győztesek, a gazdagok székhelyével, ahol éppen nem a kereszténység értékei magasodtak föl. Elfelejtjük, hogy egykor Európa egykor kisebb helyeken is lehetett eszményeiben megújuló, továbbfejlődő. Így volt Európa közepe Cluny-ben, Clervaux-ban, Taizében vagy Helsinkiben, Bázelen (Ökumenikus kongresszus 1989-ben). És mert az európai eszmékért áldozatot is mertek hozni, Európa közepe 1956-ban

Budapesten, 1968-ban Prágában, 1989/90-ben Tallinnban, Vilniusban, Rigában volt az utcákon. Min ahogy Európa veszett el, pusztult el 1991-ben Vukováron, 1992-ben Sarajevóban, 1994-ben Gorazsdén.

Az az Európa, mely most közös házat akar építeni – szavakban és a gazdaságban – nem felel meg Európa történelmi hagyományainak és föl vállat értékeinek. Mi nem ilyen Európához kívánunk csatlakozni.

Milyen ez az Európa a XX. század végén?

1. Szekularizált, materialista és haszonelvű. Bár sokan és sok szervezet nevezi magát kereszténynek, ezt a kereszténységet nem veszik komolyan. Nem illik, nem divat a keresztény értékek mellett kiállni, megvallani. Nem tárgya magánemberek társalgásának sem a kereszténység, sem az Isten... Mindez megnyilvánul többek között a templomok látogatottságában és abban a statisztikai fölmérésben, amit Európa-szerte elvégeztek, megkérdezve az emberektől: fontos-e számukra a vallás? Magyarországon a megkérdezettek 50 %-a számára volt fontos. Szlovákiában valamivel többen, 70-80%-a vallott hasonlóan Lengyelországban, Olaszországban, Spanyolországban. A felénél lényegesen kevesebben vallották ezt Németországban, még kevesebben Franciaországban. A skandináv országokban 20-30% körül voltak. Európa többsége nem vallásos, nem keresztény.

2. Önző, szűklátókörű. Nyugat-Európa gazdaságilag legfejlettebb országai kisajátították magunknak Európát és szellemiségét. Az ő elképzelésük és érdekeik szerint kívánják berendezni egész Európát, sőt az egész világot, egyre inkább észak-amerikai minták alapján. A szabadságjogokat, liberálisan, csak a maguk hasznára érvényesítik. Álszent módon, az egyéni szabadságjogokat tartják csak fontosnak deklarálni és védeni, a közösségeket, a nemzetiségeket nem. Nem deklarálta még az Európai parlament a nemzetiségi, etnikai kisebbségek kollektív jogait saját nyelvhasználatra, saját iskolázásra még az egyházakban sem. Annak idején Anglia és Franciaország valamint Oroszország mint az Osztrák- Magyar Monarchiában élő kis népek protektorai nagy erővel és propagandával támogatták ezek szabadságtörekvéseit, – de saját kisebbségeiknek – az okszitánoknak, bretonoknak, elzásziaknak, korzikaiaknak, baszkoknak, íreknek, gaeleknek, welszieknek, skótoknak még annyi joguk sem volt nyelvükre, hitükre, iskolára és nyelvhasználatra, mint a Monarchia legelesettebb ruténjainak, akik saját egyházzal, egyházi iskolákkal is rendelkeztek. Bár ebben a kérdésben az utóbbi időben némi haladás látszik... Magát a nemzeti függetlenséget sem adják meg szívesen másoknak, ha úgy gondolják, az sérti gazdasági és politikai érdekeiket. Milyen nehezen és megkésve ismerték el elvileg Horvátország, Szlovénia és Macedónia vagy Bosznia jogát a függetlenségre, saját nemzetállamra. Miután látták, hogy a mesterségesen összetákol

Jugoszlávia mégis széthullott, megakadályozták egy cinikus, álszent embargóval azt, hogy a megtámadottak megvédhessék magukat... Európa az európai egység nevében megtiltotta bárkinek is, hogy a megtámadott bosnyákok segítségére siessen. Európa nem így működött századokon át! Ha egy erős állam megtámadott egy gyengébben, akkor a többiek összefogtak és a gyenge segítségére siettek, különösen, ha a szent szabadságról volt szó! Ezért harcolt a görög szabadságért Byron, a lengyel légiók a magyar szabadságharcban, magyarok Garibaldi seregében és Amerikában.

Ez az önzés, szűkkeblűség és rövidlátás nyilatkozott meg abban is, hogy a Marshall tervvel talpraállították ugyan Nyugat-Európát a mainál sokkal szűkösebb, gazdaságilag nehezebb korszakban, de ezt az anyagi segítséget a most szabadságukat visszanyert kelet-közép-európai országoknak akkor sem adják meg, amikor Európa eddig soha nem tapasztalt jólétet teremtett magának. Annakidején az európai értékek semmibevételével kiszolgáltatotta despota szövetségesének a szabadságukért harcolt ukránokat, észteket, letteket, litvánokat, cserbenhagyta 1956-ban a magyarokat és 1968-ban a cseheket is, és most a bosnyákokat, de nyomban sietett Szuezhhez és Kuvaitba, mert ott közvetlenül gazdasági érdekeiről volt szó, az olajról. Az évtizedekig tartó hidegháborúban gazdaságilag tette tönkre a szovjet birodalmat, és elnyomott népeit egyaránt. Ezek a népek 1989/90-ben életük kockáztatásával megfordították a történelmet és vér nélkül megnyerték a harmadik világháborút a gazdag Nyugati világnak. Iszonyatos hátrányt kell ledolgozniuk, hogy az Európához való csatlakozás szigorú követelményeinek megfeleljenek, visszaalakítsák társadalmi berendezkedésüket. Hallevesből kell akváriumot csinálni. A gazdag Nyugat nem gondol arra, hogy áldozatokat hozzon, nemcsak a keleti országok, hanem hosszútávon saját érdekeiért is. Sajnálja azokat a márkamilliárdokat, amit Németország nyugati fele fizet a keleti tartományok fölzárkóztatásáért, s nem gondol arra, hogy a fegyverkezési hajsza és az állandó katonai készenlét immár megtakarított összegeiből egy nagyvonalú új Marshall-segéllyel siessen az új demokráciák segítségére. Még az elnyomó rezsim fennmaradására adott ravasz kölcsönöket is behajtja azokon, akik éppen nem felelősek ezért és megszenvedték az elnyomást, akik kivívták Európa békéjét. Nem kötelezi el magát, nem nyújt garanciát azoknak sem, akik az embargó terheit viselik és szenvedik meg egy esetleges megtorló támadás ellen. Nem nyitja meg a szolidaritás, a NATO kapuit sem azok előtt, akik most a legnagyobb fenyegetésnek vannak kitéve az újjáéledő orosz imperializmussal szemben. Európa szolidaritásában való csalódás vezetett oda, hogy Litvánia, Lengyelország után Magyarországon is a volt állampárt utódai, a marxista szocialisták kerültek a választások után kormányra.

Nem ilyen elvtelen, álszent, pragmatikus és önző Európát akarunk. Szeretnénk újra hinni az európai eszmékben.

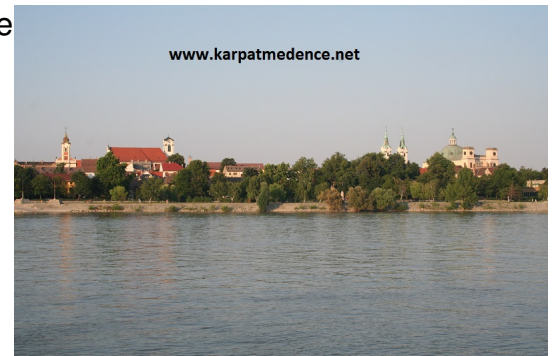

Európa egységét a múltban az európai lakosok szoros emberi kapcsolatai biztosították. Emberek, egyének találkozásai Kelet és Nyugat, Észak és Dél között. Ezt biztosították a vándorló szerzetesek, a külföldön tanuló és tanító diákok és professzorok, a vándorló iparosmesterek, segédek, művészek, tudósok és a búcsújárók tömegei. Például Magyarországról Jeruzsálembe, Rómába, Aachenbe, Santiago de Compostellába, egészen az ír szigetekig, Szent Patrik barlangjáig. A búcsújárások nemcsak a vezeklést jelentették, hanem a Világ, Európa élményét, és ez nem a tájak, a természeti szépségek élvezete volt, hanem az emberi találkozásoké is. Sok csodálatos dolog van a világon, de a legcsodálatosabb az ember. A felvilágosodás ezt az érzelmi élményt tartja fölöslegesnek és betiltja a búcsújárásokat a katolikus országokból külföldre. A kultúra egyre egyoldalúbban jelenti az ész műveltségét, a lélek, az érzelmek kultúrája nélkül. A játszó, érzelmeit művészi szimbólumrendszerek, a nyelv segítségével megélő és kifejező, pacifikáló ember egyre jobban hiányzik Európából, mely csak a rációt, az eszt, a sikert, az anyagi javakat, a kényelmet és a hatalmat becsüli. Az érzelmeket elhallgatja, elhallgattatja, gyermekinek tartja és elrejtendőnek, ha egyáltalán engedi kifejlődni magában. Aki a művészettel, dallal, zenével, tánccal, rítusokkal nem tudja kifejezni és megélni élete boldog, vidám vagy szomorú, fájdalmas eseményeit, csalódásait, kudarcait és gyászát, az kénytelen elnyomni érzéseit és letagadni azokat és ezzel érzéketlenné válik mások iránt. A szép, fölemelő élmények és vigasz híján érzelmi kultúrája ki sem fejlődhet s máris neurotikus, depressziós tünetekkel válaszol rá a lelke. Az érzéketlen ember csak az üvöltő, dübörgő heavy-metal zenét hallja meg, a horror és az orgia vonzza, ezekre vágyik. A képzőművészet sem áll transzcendens értékek szolgálatában (Malroux), csak dekadens emberek frivol idegizgalmává lesz, a meghökkentés eszköze (Fülep Lajos), ami a rossz értelemben vett amerikanizálódásnak a jele az európai kultúrában.

Olyan Európát akarunk, ahol a legkisebb népcsoportig mindenki megteremtheti és kifejlesztheti a legsajátosabb kultúráját, mellyel megválaszolja minden kihívását. Ahol megőrizheti és továbbadhatja nyelvét és mindazt a művészeti hagyományt, mellyel nemcsak gondolatait, hanem érzelmeit is megélheti, kifejezheti. Ez minden embernek elidegeníthetetlen,

legalapvetőbb személyiségi joga. Ez a minden emberben meglevő, külön, pótolhatatlan és megismételhetetlen külön Világ, univerzum, csak sok-sok ezer ember által évszázadok során kialakított szimbólumrendszer segítségével nyilvánulhat meg, fogalmazódhat meg magának az egyén számára is. A nyelv elválaszthatatlan a gondolkodástól. Az ember csak a hagyományadta eszközrendszerrel képes megragadni a világot és megfogalmazni önmagát. A beszélt, hétköznapi nyelv mellett, a ráció, az értelem nyelve mellett más anyanyelvet is sajátít el az egyén fejlődése, fölnövekedése során: így zenei, mozdulat és táncos, szokás (rítus) viselkedés, szín, ízlés- és lakás és térszemléleti nyelvet is tanul meg, mindezekon keresztül sajátos gondolkodást és világszemléletet is. Az egyén alapvető, individuális jogából következik az említett kultúrát jelentő anyanyelvek elsajátításához való joga, ez pedig az anyanyelvi iskolázáshoz, művelődéshez, az értelem és érzelem saját szimbólumrendszerrel való kifejezésének a joga, ez pedig már kollektív jog. Ezért olyan Európát remélünk, mely elismeri az egyéni és a közösségi (kisebbségi) jogokat egyaránt.

A gazdasági életben ősidők óta érvényesült a táji munkame-

gosztás: minden kis táj, népcsoport csak akkor tud hasznosan bekapcsolódni a nagy gazdasági egységbe, ha valami pótolhatatlan, máshol megtermelhetetlen, létrehozhatatlan alkotással, termékkel, szolgáltatással tud részt venni a kontinens életében, árucseréjében, ha legsajátabb, csak az általa előállítható produktumot ajánl fel cserére a nagy egésznek olyan javakért, amit ő maga nem tud magának előállítani és megtermelni. Nem az egymáshoz való egyre nagyobb hasonlítás, az akkulturáció biztosítja Európa egységét, hanem éppen ellenkezőleg az, hogy mindenki legsajátabb értékeit ápolja, fejleszti és képviseli. A gazdasági, szellemi és érzelmi kihívásra saját és kielégítő, hagyományos eszközrendszerrel választ adni tudó ember képes megérteni és megbecsülni a másik nyelvét és irodalmát, csak a maga hitét komolyan vevő, vallásos ember tudja megbecsülni egy mási vallást hívő ember hitét. Csak a tudós tuja méltányolni egy másik fölfedezését, csak egy sportoló értékeli egy másik sportoló rekordját, csak a bátor ember ismeri el a másik ember hősiességét, még akkor is, ha az ellenfele; csak egy igazi anya érzi át egy másik anya fájdalmát vagy örömét, csak nagy művész a másik művész alkotását.

Amíg a népek gondolataik és érzelmeik kifejezésére és megélésére alkalmas anyanyelvvel, anyanyelvekkel, vagyis alkalmas és érthető szimbólumrendszerekkel rendelkeztek, a művészeteket, a művészetek gyakorlását nem bízták specialistákra, hanem azzal mint mentálhigiénés gyakorlattal rendelkeztek és volt hitük értékekben, életük céljában és Istenben –

Milyen Európát akarunk?

Írta: Andrásfalvy Bertalan

2016. március 08. kedd, 18:32 - Módosítás: 2016. március 12. szombat, 09:20

tűrelemmel éltek egymás mellett különböző vallású, anyanyelvű, származású népcsoportok és egyének. Kelet-Közép-Európában sok olyan kis falut találhatunk még, melyben 2-3 templomtorony magasodik az égbe, egy faluban 2-3 nyelvű közösség is él egymással elvegyülve vagy egymás mellett, ahol a falu bíróját (polgármesterét) hol az egyik, hol a másik, hol a harmadik népcsoportból választották meg, ahol a különböző nyelvű, nemzetiségű családok kicserélték 1-2 évre gyermekeiket, hogy azok ne csak a másik nyelvét, hanem eltérő műveltségét is megértsék és becsüljék. Ez a szokás a középkortól a második világháborúig élt a Kárpát-medencében és osztrákok és csehek között is. Európa lényege volt és nem lehet a jövőben sem más, mint a sokszínűség és egymásrautaltság, egymásra rácsodálkozó kölcsönös megbecsülés.

Mindezt ma intézményesen, törvényekkel és egyezségekkel kell előmozdítani és szabályozni, hogy minél több ember, fiatal találkozhasson egymással személyesen, hogy egymásra csodálkozhassanak és megszeressék egymást. (A turizmus nem szolgálja ezt a célt igazán, mert a személyes találkozás abban ritka.)

Akik létrehozzák, megteremtik ezeket a találkozásokat, tartalmas találkozásokat, azok a békeszerzők, és övék lesz nemcsak Európa, hanem a mennyek országa is (Hegyi beszéd).

Forrás:

Milyen Európa felé? Keresztények Európáról. Az 1994. évi pünkösdi nemzetközi konferencia anyagából. (Gazzada, Olaszország)

Katolikus Szemle. Pannonhalma-Róma, 1995. 224-230.